

Alkoholvanor sprids via sociala nätverk

Din släkts och dina vänners alkoholvanor kan ha ett betydande inflytande på dina egna alkoholvanor. Men hur mycket alkohol kolleger och grannar konsumerar har mindre betydelse, konstateras i en studie presenterad i *Annals of Internal Medicine*.

Beteenden som rökning, övervikt och även självmord kan samlas i grupperingar, sk kluster, i samhället. Amerikanska forskare har nu kunnat studera hur sådana kluster kan uppstå även kring alkoholvanor. Den berömda Framinghamkohorten (uppkallad efter en stad i delstaten Massachusetts) är en stor grupp amerikaner som följts under lång tid. Frågor om alkoholvanor har besvarats vid flera tillfällen, och förändringar i dessa kan därför utvärderas. Det är även känt vilka medlemmar i kohorten som är släkt och vilka som anser sig vara vänner och kolleger. Sammanlagt ingick 12 067 personer i den aktuella studien, som följdes upp mellan åren 1971 och 2003.

Både alkoholkonsumenter och nykterister förekom i kluster i nätverket. Att ha en vän eller släkting som drack mer än 1–2 glas per dag innebar 50 procent högre sannolikhet att man själv drack lika mycket (95 procents konfidensintervall, KI, 40–62 procent). Att ha en vän eller släkting som var nykterist innebar 29 procent högre sannolikhet att man själv helt avstod från alkohol

Ändrade alkoholvanor över tid antyder att alkoholdrickande och nykterism är beteenden som påverkas av klustertillhörighet. Det visar en studie av Framinghamkohorten.

Foto: Colourbox

(95 procents KI 23–36 procent). Ökat alkoholintag förekom inte minst efter att en make/maka börjat dricka mer, medan syskons vanor inte hade lika stor betydelse. Varken grannars eller kollegers alkoholvanor påverkade ens egen alkoholkonsumtion signifikant.

Eftersom man kunde observera ändrade alkoholvanor över tid kan resultaten inte förklaras enbart med att studiedeltagarna valt att umgås med liknande personer. Både alkoholdrickande och nykterism kan alltså spridas via det sociala nätverket. Författarna betonar därför potentialen i att bedriva alkoholprevention på gruppnivå.

Karin Sundström
läkare, doktorand,
Karolinska institutet, Stockholm

Rosenquist JN, et al. *Ann Intern Med.* 2010;152:426-33.

Ett preparat som tillhör gruppen CGRP-antagonister väntas snart bli lanserat mot migrän.

Foto: Colourbox

andra preparat med samma indikation leder inte sällan till viktuppgång.

Värt att notera i övrigt vad gäller migrän är en färsk sammanställning av Cochraneinstitutet i vilken det visades att en

engångsdos på 900–1000 milligram ASA är ett mycket effektivt alternativ vid akut migränsmärta. ASA i kombination med dopaminreceptorblockeraren metoklopramid (tex Primperan) gav ungefär samma effekt som sumatriptan i dosen 50 milligram. Ett receptfritt alternativ kan således vara nog så effektivt som de receptbelagda preparaten! I många fattigare länder är ASA dessutom det enda alternativ som står till buds för migrändrabbade.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist
anders.hansen@sciencecap.se

Edvinsson L, et al. *Lancet.* 2010.
doi: 10.1016/S0140-6736(10)60323-6

Rökrestriktioner ger minskad passiv rökning

Att sätta upp regler kring rökförbud i offentliga lokaler, såsom restauranger, biografteater och sjukhus, är ett effektivt sätt att minska exponeringen för tobaksrök för icke-rökare. Det konstateras i en sammanställning gjord inom Cochranesamarbetet. Under senare år har allt fler länder och städer infört rökförbud på offentliga platser. Sverige lyfts ofta fram som ett föregångsland.

Frågan man ställt sig är om rökförbud verkligen leder till önskad effekt, alltså minskad exponering för passiv rökning för icke-rökare. Callinan et al har ställt samman 50 studier gjorda före och efter att rökförbud införts. Trenden är tydlig, efter förbud exponeras färre för passiv rökning. Dessutom tycks något färre, både rökare och icke-rökare, drabbas av hjärtinfarkt. En annan intressant slutsats som dragits är att rökförbud initialt ofta kritiserats hårt. Men efter att förbuden införts är trenden att kritikerna tycks tystna och att människor är nöjda. Dessutom efterlevs förbuden överlag bra.

WHO räknar med att vart tionde dödsfall globalt beror på tobaksrökning och att rökning är världens ledande förebyggbara dödsorsak. I USA utsätts 43 procent av alla barn och 37 procent av alla vuxna icke-rökare för passiv rökning, enligt en studie som presenterades 2009 av PNAS, den amerikanska vetenskapsakademins tidskrift.

Att hjälpa människor att sluta röka och minska exponeringen för tobaksrök är därför bland det viktigaste som hälsomyndigheter kan göra, konstaterar Callinan et al och fastslår att den aktuella studien visar att rökförbud på offentliga platser är ett effektivt sätt att begränsa just exponeringen för tobaksrök för icke-rökare. I vilken utsträckning man även påverkar rökarna till rökstopp eller minskat rökande genom rökförbud återstår dock att visa. Enligt en WHO-rapport har 170 länder skrivit på WHO:s konvention om tobakskontroll. Bara 17 länder har dock vidtagit kraftfullare åtgärder för att begränsa exponeringen för tobaksrök.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Callinan J, et al. *Cochrane Database Syst Rev.* 2010.
doi: 10.1002/14651858.CD005992.pub2

Ingen bromseffekt av litium vid ALS

Litium har ingen bromsande effekt vid amyotrofisk lateralskleros (ALS). Det visar en studie presenterad i *Lancet Neurology*. Bakgrunden är en mindre pilotstudie, som presenterades 2008, i vilken litiumbehandling kopplades till bromsad sjukdomsprogression vid ALS. De resultaten var närmast sensationella och resulterade i så kallad off-label-användning, dvs att behandlande läkare förskriver ett preparat på en indikation som det egentligen inte är godkänt för, av litium till ALS-patienter.

Den nu aktuella studien bygger på uppgifter från 84 ALS-patienter från USA och Kanada. Av dessa gavs 40 patienter litium vid sidan av ordinarie behandling med riluzol (ett glutamatinhiberande preparat som är godkänt vid ALS).

En kontrollgrupp bestående av resterande 44 individer gavs placebo vid sidan av riluzol. Primärt effektmått var hur lång tid det tog innan en patient antingen avled eller försämrades 6 enheter på den så kallade ALS functional rating scale (ALSFRS-R).

Resultaten visar sammantaget att behandling med litium parallellt med riluzol inte bromsade sjukdomsprogressionen jämfört med att bara ge riluzol. Av de 40 individerna i behandlingsgruppen avled eller försämrades (enligt ALSFRS-R-skalan) 22 personer, vilket ska jämföras med 20 av de 44 individerna i kontrollgruppen. Författarna konstaterar således att det inte finns övertygande bevis för att litium skulle ha en bromsande effekt vid ALS.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Aggarwal S, et al. *Lancet Neurol*. 2010.
doi: 10.1016/S1474-4422(10)70068-5

Muterad gen hos donatorn ökar risken för avstötning av njure

I *JAMA* presenteras en studie i vilken författarna har tittat på hur genen CAV1 (kaveolin-1) påverkar risken att en transplanterad njure stöts bort. CAV1 uttrycker ett protein som återfinns i cellens plasmamembran. Den är lokaliserad på kromosom 7 och tros vara en tumörsuppressör. Den utövar även en inhiberande effekt på fibrosbildning. Just fibrosbildning är en relativt vanlig anledning till avstötning av transplanterat efter njurtransplantation.

Författarna har tittat på ett material med 785 individer som under perioden 1996–2006 donerade en njure. Man har tittat på en känd enbaspolymorfi (SNP) inom genen CAV1 och därtill haft uppgifter om i vilka fall det donerade organet stöttes bort. Medianen av uppföljningstiden avseende om organet stöttes bort uppgick till 81 månader.

Den aktuella mutationen i CAV1 finns belägen vid vad som benämns rs4730751. Resultaten visar att bland en grupp donatorer med en specifik enbaspolymorfi (genotyp AA) vid denna lokalisering stöttes 38,6 procent av de donerade organen bort. Det ska jämföras med 22,3 respektive 22,2 procent för två andra varianter av genen (genotyperna CC och AC). Författarna har inte kunnat identifiera någon annan SNP som påverkar risken för avstötning.

Resultaten har sedan verifierats av samma forskargrupp i ytterligare ett material med 697 irländare som donerade en njure under perioden 1986–2005. De stora skillnaderna mellan olika genotyper vad gäller hur ofta det transplanterade organet stöttes bort stod sig: genotyp AA var förknippad med att organet stöttes bort i 67 procent av fallen, medan genotyperna AC och

Foto: SPL/IBL

Screening för mutationen i CAV1 föreslås i den aktuella studien, eftersom njurar från donatorer med en specifik enbaspolymorfi innebar ökad risk för avstötning.

CC var förknippade med avstötning i 44 respektive 42 procent av fallen. Omkring 10 procent av samtliga donatorer bar på genotyp AA.

Författarna konstaterar att risken ökar så pass mycket med denna genotyp att det, trots den relativt begränsade förekomsten på 10 procent, kan vara motiverat att screena för detta. De efterfrågar ytterligare forskning inom fältet och betonar att CAV1 kan vara intressant att studera även vad gäller andra njursjukdomar vid sidan av avstötning efter transplantation där fibrosbildning är en central komponent i sjukdomsutvecklingen.

Anders Hansen
läkare, frilansjournalist

Moore J, et al. *JAMA*. 2010;303(13):1282-7.

Sommaradress?

Om du vill ta med *Läkartidningen* på semestern,
anmäl då detta senast den 8 juni 2010

Tel: 08-790 33 41 Fax: 08-20 21 50 E-post: pren@lakartidningen.se